

Uitgave Stichting Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde, Postbus 3086, 3101 EB SCHIEDAM
SEPTEMBER 1982 - nummer 47

Het ambacht van de zevenmakers is nauw verbonden met ons eigen vak. Lees erover op pag. 6.

13 sept.~ Bergen Dal: Aller Opkomst Dringend Gewenst

Op maandag 13 september a.s. wordt in Bergen Dal bij Nijmegen de algemene deelnemersvergadering 1982 gehouden van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde.

Alle deelnemers wordt dringend verzocht aanwezig te zijn bij deze vergadering, aangezien verregaande besluiten genomen dienen te wor-

den over de wijze waarop het gilde zal kunnen voortbestaan.

Bijeen komen we in Hotel-Restaurant 'Erica'. Er wordt voor gezorgd dat men vervoerd kan worden van het station Nijmegen naar dit hotel. Het juiste tijdstip van de aanvang van de vergadering krijgt iedereen die het aangaat nog in een persoonlijke uitnodiging thuisgestuurd.

Ambachtelijk
Korenmolenaarsgilde

Navolging en vermaan van over onze zuidgrens

Over onze zuidgrens worden eerste stappen gezet om te komen tot een groepering voor ambachtelijke wind- en watermolenaars. Dit staat te lezen in het augustus-nummer van 'De Belgische Molenaar/Levende Molens'. We zullen het artikel hier vrijwel geheel overnemen.

"Iedereen zal het er inmiddels over eens zijn dat, indien we onze wind- en watermolens willen behouden, deze ook moeten draaien en beter nog moeten malen. De tijd dat de molen enkel een statisch monument was is voorbij. In deze krisistijd vervult hij zijn

molens te bemalen. Daarom moet een alternatief gezocht worden op de bestaande structuren. De krachten dienen gebundeld.

Nu de geldkraan van overheidswege meer en meer dichtgedraaid wordt, komt het er voor de draaiende molens ook op aan om zelfbedruipend te zijn. Naast het sentimentele moet er terug plaats komen voor het zakelijke.

Verschillende goede suggesties werden gedaan... Konkrete resultaten aanhalen zou echter al te voorbarig zijn, maar daarover na volgende vergaderingen meer. Wel mag gezegd

Lezenswaard

De Belgische Molenaar / Levende Molens bevat in het augustusnummer nog heel wat méér lezenswaardigs. Een prima stuk bijvoorbeeld over een bezoek aan molens op Walcheren en Tholen. Vooral de molen van kollega De Visser in Wolphaartsdijk valt bij de (onbekende) schrijver van het artikel uitstekend in de smaak.

We citeren even: "Een bezoek aan 'De Hoop' en een gesprek met de molenaar leren je de realiteit van het hedendaagse windmolenaarsbestaan kennen. Hier is een man aan het werk die met zijn molen de kost verdient. Zoals vele dorpen in Zeeland vormt Wolphaartsdijk een kleine gemeenschap, van aanverwante handel is nauwelijks sprake. Het komt dus op malen aan en zoveel mogelijk met de wind, die rond de hoge stellingmolen vrij spel heeft. Ons leek dit een boeiend bestaan..."

En als iemand dit de samensteller van het artikel wil afstrijden, vanwege het feit dat er zo hard moet worden gewerkt, wijst hij zijn opposant even op een paar onweerlegbare zaken. Zoals op het punt, dat in onze maatschappij bijna iedereen tot een nummer verworden is en dat het molenaarswerk zinvol is, arbeidsvreugde schenkt en een werkelijke waarde vertegenwoordigt in de samenleving.

Enfin, u zou het moeten lezen...

funktie als werktuig meer en meer. Daarvoor is echter een molenaar nodig. Deze kan immers de molen voortdurend gadeslaan en kleine mankementen zelf verhelpen, teneinde de molen te behoeden voor verval.

Er is echter een duidelijk tekort aan informatie, vooral onder de vrijwillige molenaars, betreffende het administratieve, financiële en juridische aspect van het malen.

Uitgaande van deze gedachte werd besloten op 24 juni een vergadering te beleggen om eens duchtig van gedachten te wisselen over deze problemen."

Dan volgt een rijtje aanwezigen.

"De betrachting was een gunstig klimaat te scheppen om wind- en water-

worden dat een apart statuut voor wind- en watermolens in de maak is. Dit in de zin van het Ambachtelijk Korenmolenaars Gilde in Nederland. Dus met controle op kwaliteit, éénvormige verpakking, prijzenbeleid enz. Dat de vakbekwaamheid daarbij van groot belang is spreekt voor zichzelf."

Tot zover volgen we het verslag.

Aansluitend aan dit artikel treffen we een beschouwing aan van de hand van mevrouw Els De Kinderen, gewijd aan ons eigen voortbestaan. Zid haat in op het stukje 'Erop of eronder' dat ons vorige maandblad inleidde.

zij wil zich verre houden van kritiek op onze manier van werken, maar gelooft niettemin dat wij de zaken te ingewik-

keld maken waardoor vooral oudere molenaars afkerig worden. Het botert niet tussen de oude en de jonge generatie molenaars, constateert zij, en dat kan best eens liggen aan die ingewikkeldheid. Maar het zou wél moeten boteren, want anders werkt het idee niet.

Men hoeft de schrijfster niet te vertellen hoe moeilijk het is een organisatie als de onze op poten te zetten en op poten te houden en daarbij ook een tijdschrift te laten bloeien. Dat zijn ondoenlijke zaken als men geen wortel gewchoten heeft in een stevige basis zoals bijv. een traditie.

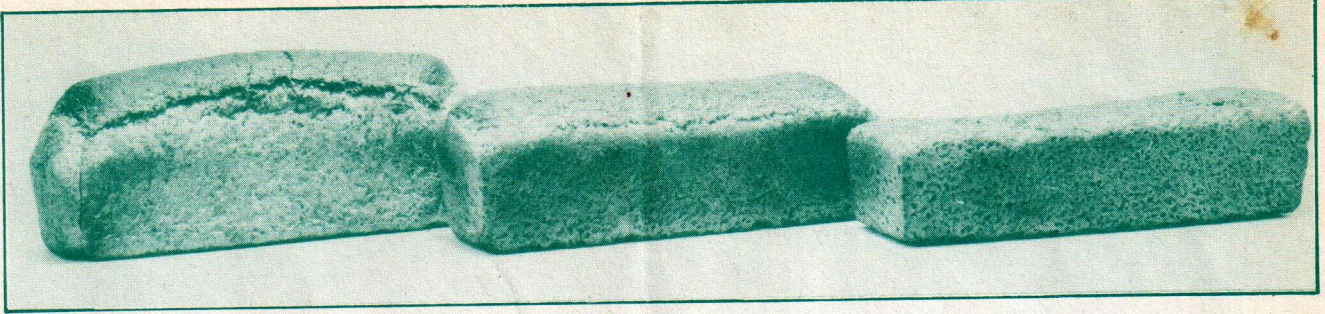
Het is in Nederland anders gegaan dan in Vlaanderen met de molens en de molenaars. Als in België straks een groepering voor ambachtelijke molenaars ontstaat kan zij profiteren van een hechtere structuur dan het Amb. Korenmolenaars Gilde in ons land. Het lijkt de schrijfster dat wij iets van bovenaf hebben opgelegd aan de molenaars, terwijl de Vlamingen vanuit de basis zullen starten.

Daarbij komt dat de Belgen, zegt zij, gewend zijn met bescheiden middelen te werken en van het ontbreken van middelen geen probleem maken. Ook de Belgische molenaars leven niet van de zon en de wind, maar toch wel voor een belangrijk deel mede van idealisme, vriendschap en verstandhouding...

Wij denken dat we mevrouw De Kinderen best dankbaar mogen zijn voor haar analyse. Ze doet het voorkomen alsof de Nederlandse molenaars zouden rollen in het geld. Wij weten wel beter. Maar dat neemt niet weg, dat zij een vinger weet te leggen op een zeer wonde plek: een tekort aan idealisme, vriendschap en verstandhouding. Ondanks onze jarenlange strijd om meer molenaars op onze gedachtenlijn te krijgen, is het merendeel van de vakbroeders nog altijd vooral gericht op dat wat hem alléén aanbelangt. Te weinig begrip is er voor het feit, dat slechts solidariteit onder de vakmolenaars van ons land de molens tot een begeerde leverancier van bakkersprodukten kan maken.

Natuurlijk moet nog bewezen worden of de Belgische opzet meer kans van slagen heeft. Dat hangt ook af van de hoogte van de eisen die men zal stellen. Maar zowel voor hen als voor ons blijft het nodig dat de deelnemers - de betrokkenen - kleine verschillen van mening om klein eigenbelang opzij schuiven om tezamen achter iets belangrijkers aan te jagen.

De 13e september moet het, voor wat ons eigen gilde betreft, duidelijk maken.

Wie het eerst komt... Of: Leerzame middag bij IGMB/TNO

De leden van de werkgroep Keuring en Voorlichting Graaninkoop gaan op woensdag 29 september zien hoe men bij het Instituut Graan, Meel en Brood (IGMB)/TNO in Wageningen te werk gaat bij een meelkeuring. Dat betekent toekijken bij het hele keuringsproces van ophalen van het 5 kilo zware meelmonster tot de eindcijfers toe.

En omdat de leden van de werkgroep zich kunnen voorstellen, dat niet alleen zichzelf geïnteresseerd zijn, hebben zij met het instituut afgesproken dat er nog 10 andere molenaars/deelnemers van het Amb. Korenmolenaarsgilde aanwezig kunnen zijn.

Om het allemaal zo eerlijk mogelijk te maken is bedacht dat de eerste 10 personen, die op dinsdag of donderdag tijdens kantooruren contact opnemen met mevr. Leemburg van het sekretariaat (010 - 261291), de interessante middag in Wageningen kunnen bijwonen. De middag begint om 2 uur.

Ter opfrissing van het geheugen: elke

deelnemer van het Amb. Korenmolenaarsgilde laat een of meer keren per jaar zijn meel bemonsteren en krijgt van die bemonstering een uitslag uitgedrukt in vier cijfers en het volume van het van het meelmonster gebakken proefbrood.

De beoordelingscijfers van de bakproef moeten een indruk geven van

- 1) de kleur van de korst
- 2) de scheuring
- 3) de kleur van de kruim
- 4) de structuur

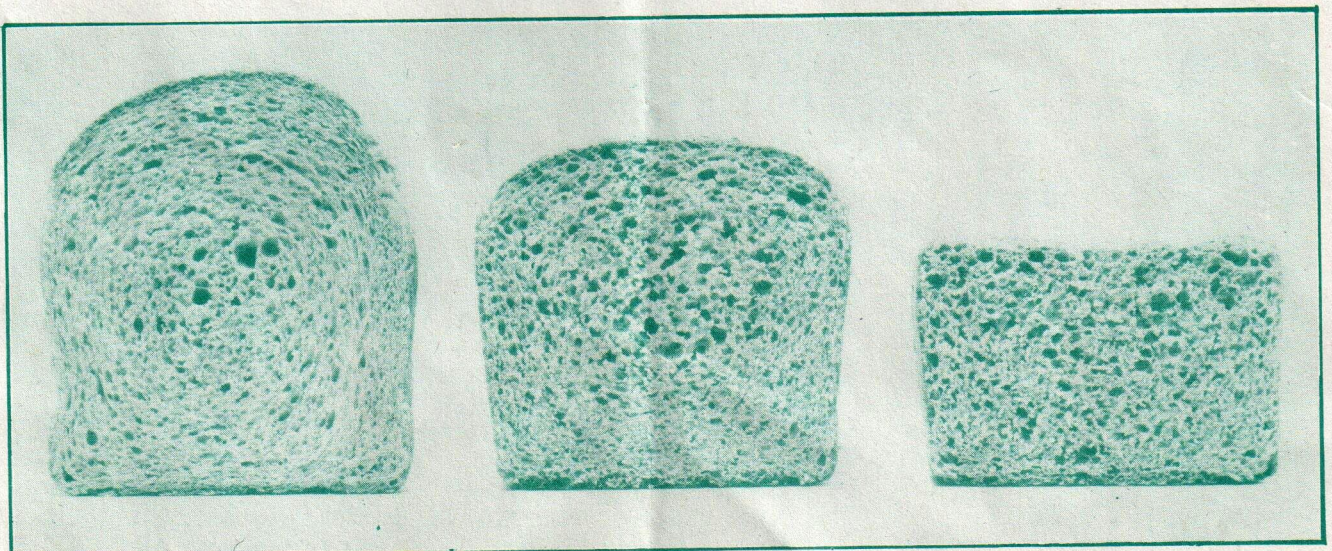
De meeste molenaars kijken bij de uitslag snel naar het volume van het gebakken brood, omdat het volume de belangrijkste aanduiding is van de bakaard van de tarwe. En natuurlijk zegt dat volume ook iets over de stenen, het scherpsel en het vakmanschap van de betrokken mulder.

De werkgroep Keuring en Voorlichting Graaninkoop heeft zicht op de uitslagen van deze bakproeven en poogt met adviezen een positieve invloed uit te oefenen op de deelnemers.

Door aan de middag in Wageningen deel te nemen (het mooiste zou natuurlijk zijn als alle molenaars een keer getuige waren van dit keuringsproces. Het zou menigeen motiveren tot een oplettendheid, die anders moeilijk haalbaar is. Maar technisch is een ploeg van 15 mensen echt het uiterste) krijgen de molenaars met eigen ogen te zien wat er aan een brood kan schorten en welk aandeel de molenaar in dit tekortschieten heeft gehad en zelfs wat er tegen te doen zou zijn. Te weten wat de cijfers van 'Wageningen' werkelijk inhouden is heel belangrijk. De foto's bij dit artikel geven er al een idee van.

Dus... wie het eerst komt het eerst maakt. Tien molenaars kunnen mee. Het startschot is nu.

Foto's TNO-Wageningen. Stand en scheuring worden in de eerste foto beoordeeld. Onder het eerste brood staat een 7, onder het tweede een 5, onder het derde een 2. In de tweede foto gaat het om de kruimstructuur. Het eerste brood heeft een 7, het tweede een 4, het laatste een 2.

Er zijn uit de historie wel vermaarde **CATHARINA's** bekend, die erg moeilijk te temmen waren, maar het wiekenkruis van de stoere stellingmolen **SARA CATHERINA** temt zichzelf zo goed dat de windkracht er daarna te laat weer vat op krijgt. Dat vertellen ons molenaar Cornelis van Korlaar en zijn zoon Adelbert, want de centraal via de assekop automatisch bediende remkleppen van de fokwieken blijven langer dan gewenst is open staan. Dat wiekenkruis heeft rondom een behoorlijke windvang en die natuurkracht wordt veel gebruikt om volkorentarwemeel te malen.

Vanaf nieuwjaar 1981 is het molenaarsbedrijf in handen van de derde generatie Van Korlaar. Grootvader Evert van Korlaar kreeg de molen in het jaar 1908 in bezit en zijn zoon Kees nam het boerengemaal en het malen van broodgraan voor bakkers, boeren en burgers van hem over. Deze thans bijna 70-jarige herinnert zich levendig, dat daar in de streek bijna elk gezin voor eigen consumptie een of twee varkens mestte en een stukje akker in gebruik had om wat graan te verbouwen.

Tarwe-ontvangst

Alvorens in de windmolen te klimmen werden we uitgenodigd om eerst eens naar de tarwe-ontvangst, -bevochtiging en -mengerij met naschoning te gaan kijken. Dat staat dichtbij de maalstoel met elektrische aandrijving, die als noodgemaal aanwezig moet zijn om in elk geval de bakkers op tijd

DOLEN OP DE MOLEN SARA CATH

te kunnen bedienen. Om gemakkelijk en goed dat broodgraan maaklaar te maken is een gedeelte van de naast de molen staande loods van eeverdieping voorzien.

Een elevator met flinke capaciteit kan het graan van een kippende autobak brengen naar twee silo's van elk 15 ton inhoud. Met dezelfde elevator kan het graan naar een 1500 kiloskaar boven de aspirateur gebracht worden.

Die is van het bekende type: 2 maal aspireren/sorteren met luchtstroom en schuddende zeefbak. Waar nodig is er tussentransport met een schroef en zo kan harde importtarwe naar een verticale menger om gevocht te worden. Uit een andere mengketel kan de maaklaare tarwemelage met een kleinere elevator naar het maalkaar van de hulpmaalstoel en daarop is een vol/leegmelder geplaatst. Dus toevoer

naar dat koppel stenen gaat automatisch.

Zoals bijna altijd bij het "dolen op een molen" ook hier weer iets vindingrijks gezien. Zowel de tarwesteen in het maalderijgebouw als in de windmolen hebben geforceerde warmeluchtafzuiging op de kuip. Bij heel warm weer bleek het volkorentarwemeel toch warmer te zijn dan de molenaar lief

was. Dat meel kan met een buisvizel omhoog in een mengende afzakkunker gedraaid worden, maar, indien dat gewenst wordt, heeft er nakoeling van het meel plaats. Dat gaat namelijk met koud water door een slang, die om de buistransporteur is gewonden.

De maalklaar gemaakte tarwe gaat van de motormaalderij/schonerij in houten kisten naar de elevator die in de windmolen staat. Vandaar naar keuze in een 1000 kg-kaar boven een dubbele maalmachine die iets verhoogd op de benedenvloer staat. De ene helft van die machine heeft twee maal/breekwalsen en die worden nu voor het pletten gebruikt nadat ze gladgeslepen zijn. De andere kant is nog ongebruikt maar daarin kunnen twee verticale stenen draaien die op de buitenkant tegen twee kussens draaien. Dat maalsysteem is rond 1940 en ook na de oorlog bekend geworden als "sodermachine" en meestal toegepast om griesen of grint uit te malen. De gezien maalmachine is van het merk Albert Heckemüller uit Itzehoe, dat tegen de Deense grens ligt, en heeft als bouwjaar 1946.

De geplette tarwe kan met een ijzeren elevator omhoog naar een ronde bunker van waaruit beneden afgetapt wordt. Ideaal vindt Van Korlaar Sr. dat tussentransport niet, omdat er daardoor teveel meel bij de geplette tarwe komt.

Op de eerste verdieping, meestal tussenzolder genoemd, staat een centrifugaalbuil fabrikaat Ottevanger doch

Zoals vaak het geval is, ligt de meelzolder gelijk met de stallingvloer. Daar dan wel de twee-vonderbalken voor de 16er voersteen en de 17er tarwesteen. Ook de lange houten reactiearmen, die door de reguleur bediend worden voor het automatisch regelen van het bijhouden (ligten) van de lopersteen. Dat is nog door de oude en nu rustende molenmaker Ten Have uit Aalten klaar gemaakt maar door zijn opvolger de heer Faes gemonteerd geworden. Het werkt geheel naar wens en dat is lang niet overal zo.

Spijt om blauwe stenen

De beide koppels stenen hebben het zogenaamde "pennetjeswerk" met vaste rijs. Ook daar geen problemen mee, maar nu daartegenover wel spijt dat lang geleden een koppel nog erg goede 17er blauwe stenen verkocht is voor een weggeefprijs en vervangen door kunststenen.

Boven de steenzolder de luizolder en de as van het luiwerk aangedreven door een wiel met ijzerbeslag, dat op het sleepwiel van de koningspil gelaten kan worden. Tot aan de luizolder gaat de ontvangstelevator om de tarwe naar de pletter of het maalkaar te brengen.

Het valt altijd op als er in een molen zwaar ijzerwerk wordt gezien waar het normaliter niet thuis hoort. Zo ook bij de Sara-Catherina. De zware houten balk, die de koningspil heeft gedragen, is "voor alle zekerheid" vervangen door twee tegen elkaar liggende

Op de buis

Molenaar Bert van Rijswijk komt met zijn molen 'Rijn en Zon' in Utrecht op de televisie. Wie hem en zijn molen eens via de buis wil zien

kan terecht bij de NCRV-schooltelevisie uitzending op maandag 27 september. Om twee uur begint 'Wat doe jij daar?', dat een programma is over beroepen. Het is bestemd voor de lagere klassen van de basisschool. Maar wie is ooit te oud om iets te leren?

ERINA IN KERKDRIEL

die wordt heel weinig gebruikt. Er wordt over gedacht om wel regelmatig te gaan builen en deze z.g. askaniabuil te gaan combineren met een kleinere buil, die gemaakt zou kunnen worden van een goede maar ongebruikte centrifugaalborstel. De grote askaniabuil, die nu gebroken tarwe meelvrij maakt, moet als dat een bloembuil gaat worden wel een vervanger krijgen met grof sorteergaas.

breedflenzige I-profielen. Al het z.g. gaande werk van de molen ziet er heel goed uit zodat het nog vele jaren de in draaiing omgezette windkracht kan brengen waar die nuttig werk kan doen. Adelbert heeft zich als lid bij het Gilde aangemeld en ook voor de erkenning als gezelschapsmolenaar.

M.S.

Gemiste kans

Als er kontakten tussen molenaars en bakkers tot stand komen, is dat in de eerste plaats te danken aan het initiatief van de bakker óf van de molenaar, maar vrijwel nooit aan de voorlichting die in bakkerskringen gegeven wordt. Eén enkele keer heeft een bakkersvakblad eens een artikeltje willen wijden aan het bestaan van het ambachtelijk korenmolenaarsgilde. Daarvoor en daarna heeft van die kant geen ene bakker ooit enthousiasmerende informatie gehad over de mogelijkheden die er zijn om met echt molenaarsvolkorenmeel en aanverwante producten aan het bakken te slaan.

Bakkers krijgen uit meer hoeken informatie tot zich. Een al zeer lang bestaand blad is 'De Klok', een uitgave van bakkerijgrondstoffenfabrikant Zeelandia. Deze zomer kwam 'De Klok' uit met een echt molennummer. Daarin een verhaal over bakker/molenaar Demedts uit Wildert in België, die een nieuwe molen heeft laten zetten (waarover we al een paar maal in dit blad geschreven hebben); over een brok molenhistorie, aan de hand van gesprekken met de heer Hartgerink - ons allen wel bekend - molensteenmaker Rutgers en twee bakkers-molenhobbyisten; over Nederland als molenland; over soorten molens en over streekgebak in Drenthe waarvoor ook onze deelnemer bakker/molenaar Koning uit Peize voor het voetlicht komt. Maar bij al dit fraais geen woord en geen letter over het ambachtelijk korenmolenaarsgilde. En evenmin (want tenslotte gaat het niet om die naam, maar om het streven waarvoor die naam staat) over de kansen die er voor een goeie bakker liggen om met het produkt van wind- en watermolens iets erg goeds en gewaardeerds te brengen. Dat mogen we een gemiste kans noemen.

Het is te hopen dat er tóch nog een paar bakkers zijn onder de lezers van 'De Klok', die aan minder dan een half woord genoeg hebben om hun eigen fantasie aan het werk te zetten en te overwegen toch iets met het molenprodukt te ondernemen. Maar in het algemeen gesproken zit er weinig anders op dan dat wij zélf nog meer ons best moeten doen.

'IETS OVER HET OUDE AMBACHT VAN DE ZEVENMAKER'

Toen ons lijfblad VAN HAVER TOT GORT nog gezellig gestencild werd - wat een tijd ging daar in zitten! - hebben we heel wat leuke artikelen geplaatst, die maar een klein publiek onder ogen zijn gekomen. Bijvoorbeeld het stuk van J.W. Hart, directeur van Kabel-Zaandam b.v. over de zeven- en builenmakerij. Als slotzinnetje schreef de heer Hart er in december 1977 bij: "Ik ben nog doende om verdere gegevens te verzamelen over de konstruktie van builen en builkisten, de aandrijving en de verdeling van het gaas. Meer daarover in een volgend stukje!" Dat volgend stukje is nooit gekomen. Mogen we meneer Hart uitnodigen, als we zijn voorgere artikel vermoedelijk in twee deeltjes herplaatst hebben, aan te sluiten met inzending van het stuk dat hij ons ooit toezegde? Vreselijk bedankt alvast.

Hoe ouder men wordt, hoe meer gaat men waarderen wat onze voorvaders presenteerden, omdat het werk met name het ambachtelijke werk, heel vaak niet meer uitvoerbaar is, niet meer geleerd wordt en vrijwel onbetaalbaar is geworden.

Mijn waardering voor het oude ambacht, dat vele molenenthousiasten wel met mij gemeen zullen hebben, deed mij met veel genoegen besluiten om een stukje te schrijven over het wel en wee dat verbonden is geweest aan het oude zevenmakersvak, te meer nog omdat ik de vierde generatie ben in de familie, die het werk van zijn vader mocht voortzetten.

Toen ik in 1956 bij mijn vader ging werken, was reeds veel van het oude ambachtelijke werk verdwenen; ik denk zelfs, dat ik er in de loop der jaren hard aan heb gewerkt om het te laten verdwijnen. In de jaren vijftig hadden we nog een timmerman in dienst en twee vaste zevenmakers, bovendien stonden de andere medewerkers ook hun mannetje wel als het druk was in de "zeven". Er werden in de zevenmakerij veel ronde handzeven gemaakt, zeven met een rand van beukehout en met een zeefbespanning uit metaalgaas (veel voor de bakkerijen) of ook wel met een zeefoppervlak van geperforeerd metaal (plaat met gaatjes) en af en toe zelfs nog zeven

De Zeefstenmaker K. HART Hz.

van **MEDEMBLIK**, heeft de eer zijnen geachten begunstigers te berichten, dat hij weder evenals vorige jaren te **HOOPDORP** is gearriveerd bij **J. de VRIES**, cafe: **"DE BEURS"**, en dat hij zich voortdurend blijft aanbevelen voor het leveren en repareren van alle soorten van **ZEEFSTEN** en **VLECHTWERKEN!**

+ 1075

met een paardeharenzeefbodem. Ja, dit zeefoppervlak bestond uit de handgeweven haren van de paardestaart, deze zeefbodem betrokken wij, via een agent in Londen, uit China.

Soms moesten er speciaal t.b.v. de zaadselectiebedrijven zeven gemaakt worden met geperforeerd perkament, een gedroogd en gladgeschoren lamsvel of ook wel trommelvel genoemd.

In dit perkament werden (meestal) kleine gaatjes geslagen, soms maar met een diameter van 1.- mm doorsnee, alle gaatjes op rijen en op zo kort mogelijke gelijke afstanden van elkaar. Ook ik heb die perkamenten zeven nog gemaakt, en hoewel het in tegenstelling tot de gangbare produktie van zeven geen vermoeiend werk was, kon je wel rekenen op een lam handje als de dagtaak voorbij was. In een normale zaadzeef met een zeefoppervlak van 50 cm doorsnee met gaatjes van bijv. 2.- mm doorsnee, geslagen op een hartafstand van tussen de 3.5 en 4.- mm zitten nl. tussen de 14.000 en 19.000 gaatjes!

Deze gaatjes werden geslagen met holpijpjes, waarvan ik er gelukkig nog vele honderden in mijn bezit heb; holpijpjes waarmee vele uren van ingespannen arbeid zijn doorgebracht, die nu voor de produktie waardeloos zijn geworden, maar die ik toch met een zeker respect bewaar omdat zelfs mijn overgrootvader er nog mee heeft gewerkt. Er zijn er bij, die geheel op maat

zijn gemaakt, aangepast aan de vorm van het zaad of de peulvruchten.

Als kleine jongen heb ik mijn grootvader nog zien perkament slaan; hij kon dat snel en secuur, zodat het bijna niet meer van mechanisch perforerwerk kon worden onderscheiden. Iemand, die mij een oude perkamenten zeef kan leveren kan bij mij terecht, want ik verzamel ze nu.

Goed, dat was dan het een en ander van het ambachtelijke werk, dat ik nog heb meegemaakt, wat ik zelf nog kan, maar wat ook steeds van minder omvang is geworden omdat de activiteiten zich toespitsten op de handel in geperforeerde metalen platen, zeefgaas en zeven voor meer industrieel gebruik o.a. de hamermolzenzeven.

Zo af en toe geef ik nog een demonstratie op een Oud Hollandse Markt, wat erg leuk is en waar voor dit-uit de toon vallend beroep relatief veel belangstelling is; helaas andere bezigheden geven mij weinig ruimte om in deze sector actief te zijn.

Toch is tot op de huidige dag, zij het in veel beperkter omvang, de produktie van handzeven nog in ons programma opgenomen en hoewel in bovenstaande niet genoemd, maken daar nog steeds de produktie van builramen, builkleden en het hiermee verband houdende reparatiewerk deel van uit. Wat de builramen en builkleden betreft, zal het met 5-10 opdrachten per

jaar wel ophouden, maar de kennis van het bespannen, de maten, de maaswijdtes van het gaas is bij ons en met name in mijn persoon aanwezig. Nu is dat alles bij elkaar genomen niet zoveel en ook niet moeilijk, maar bijvoorbeeld een goed builkleed maken is toch wel een stukje vakwerk; werk dat al vóór 1900 door mijn overgrootvader werd gedaan.

Het bedrijf dateert van rond 1865, toen mijn overgrootvader in de omgeving van Medemblik voor de boeren zaadzeven maakte en repareerde. Hij beschikte over perkament omdat hij ook een handel in huiden dreef. Hij reside veel, voor zover wij weten, met zijn hondskar de weekmarkten in Noord-Holland af, repareerde daar ter plaatse de zeven of maakte nieuwe, die hij bij een volgende gelegenheid weer op de markt overhandigde aan zijn cliënten.

Rond 1880 heeft hij, waarschijnlijk met het oog op de opkomst van het stoom, met een zekere toekomstvisie, zijn arbeidsterrein verlegd naar de Zaanstreek, alwaar hij de zevenmakerij van de weduwe Kabel, opgericht in 1867, overnam en de activiteiten voortzetten. De handel in huiden verdween alras van het toneel en de hondskar werd vervangen door een zeiljol, waarmee hij zijn produkten afleverde bij de molens en fabrieken in de Zaanstreek.

Jaartal 1888, ik citeer enkele posten uit zijn grootboek:

"Den Heer K. Blans - fabriek de Birma o.a.
2 nieuwe vellen op 2 harpramen

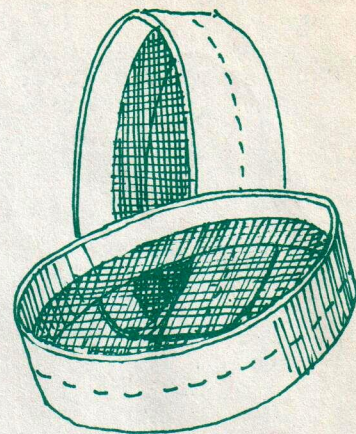
nieuwe kalsvellen voor de "Houtsnip" nieuw zijgaas N.12 en een nieuwe onderrand voor "Concordia" een builkleed vernaait "Concordia" en 2 patent zijzeefte ingezet 't Stijfshuis "Concordia"

"De Heere Bloemendaal & Laan - Fabriek "De Hollandia" o.a. nieuwe vellen op 2 harpramen no. 0 en verder "No. 3 en 3X" ook kom ik de maten tegen "No. 3/7, 3/1 en 2/5", met deze maatvoeringen ben ik echter niet op de hoogte, maar waarschijnlijk zijn "Zoll of Inch"-maten van de zeven voor het sorteren en reinigen van rijst-korrels.

"De Heere Wessanen & Laan, Wormerveer - Fabriek "De Unie" o.a. harpramen gemaakt voor de fabrieken "De Vlijt", "De Unie" en "Rouaan".

Rond 1880 dus al veel met stoomkracht werkende fabrieken van behoorlijke omvang, die hun zeven bestelden bij de firma, maar ook nog vele molens. Talloze namen van molens kom ik tegen in de boeken, zelfs nog alle namen van de molens, die nu nog in werking zijn in "De Zaan", ook de onlangs geheel nieuw opgebouwde molen "De Bonte Hen" ontbreekt niet aan deze lijst.

Veel arbeidstijd moet eind 19e eeuw in de zevenmakerij zijn verstreken met het maken van harpzeven, de met de hand geperforeerde/geslagen vellen, die na het slaan van de gaatjes aangegehaald werden tot de gewenste maten. Geperforeerde metalen platen waren er nog nauwelijks, wel tref ik af en toe aan de levering van "Geboord zink", dat nog per Kg werd verkocht.

Meelmolens waren er in de Zaanstreek betrekkelijk weinig, maar desalniettemin werd het zeven met de buil veelvuldig toegepast, hoofdzakelijk met bespanningen van zijdegaas o.a. voor het zeven van cacao, lijnzaadmeel, stijfsel, en gort en voor vele andere grondstoffen.

Zijdegaas was de aangewezen zeefbespanning voor de buil, hoewel er rond 1890 ook aanbod komt in fijner metaalraadweefsel, vooral uit bronsdraad, wat in de Duitse aanbiedingen (ook daarvan vind ik nog de originele aanbiedingen) naar voren wordt gebracht als zijnde beter dan zijdegaas, omdat het langer mee zou gaan en bovendien niet kon oxyderen. Mijn voor-geslacht heeft er echter weinig gebruik van gemaakt, want tot na de tweede wereldoorlog nog werden de meelbuilen vrijwel uitsluitend bespannen met zijdegaas, hoewel voor andere doeleinden reeds lang metaalgaas werd toegepast.

Deel 2 volgt

FABRIEK van alle soorten
HAREN,
PERKAMENTEN, ZIJDEN,
KOPEREN,
IJZEREN en ZINKEN
ZEVEN,
HARPEN, BUILEN, enz.
◇◇◇
MAGAZIJN van
Geperforeerd ZINK, ZIJDEN-,
KOPER- en IJZERGAZEN.
◇◇◇

Zaandam, December 1910

OOSTZIJDE 327.

REPARATIE en ONDERHOUD
aan
BOOT EN STATIONNAIRE
MOTOREN
EN GENERATORS.
◇◇◇
LEVERING VAN
NIEUWE INSTALLATIËN
en
ONDERDEELLEN,
OLIE,
POETSKATOEN enz.
◇◇◇

De Heer M. H. Honig is d. B. van hof & Hoogstraaten

Debet aan FIRMA J. KABEL & ZON.

Geleverd aan

Opnieuw markt rond 'De Vlijt'

Rondom de stellingkorenmolen 'De Vlijt' wordt zaterdag 11 september tussen 11 en 5 uur voor de vierde keer een zg. 'molenmarkt' gehouden. Het gaat om een drukbezochte molenbraderie met oude beroepen rondom het molenaarsambacht. Het dorsen van rogge staat op de dag centraal, naast de molen zelf natuurlijk.

Wat de ambachten betreft: de zeilmaker kan men bezig zien met vier nieuwe zeilen voor 'De Vlijt'. De molenmaker komt met een oude kaapstander - in bedrijf! - waarmee lasten worden opgehesen. De molenaar van Herveld zal buiten op het molenplein een steen billen. En tenslotte zullen er wagens vol schoven rogge met vlegels worden gedorst én met een antieke dorsmachine, die door een bronsdiesel uit 1909 zal worden aangedreven. Voor het overige zijn er nog wel 25 andere activiteiten. Bij mooi weer zullen die bij elkaar veel mensen op de been brengen, die voor een groot deel ook de molen bezoeken en wat van de molenprodukten zullen kopen.

Molenaar Hans Dobbe is daar vrij zeker van. Hij heeft ervaring met drie vorige markten. Een groot wonder dat hij almaar de enige molenaar blijft, die zo'n markt onderneemt, nietwaar?!...

Onjuist

Naar aanleiding van het artikel '10 Jaar Vrijwillige Molenaars' in nr. 45 van 'Van Haver Tot Gort' wil het bestuur van ons Gilde (van Vrijwillige Molenaars) opmerken, dat het onjuist is dat de heren Dick Prins, Zwijnen-

berg, Pouw en De Waard, die nu voorzitter is van de vereniging 'De Hollandsche Molen' tot buitengewoon lid zijn benoemd. Dit is in alle vier de gevallen onjuist. Bij de eerste drie personen is tijdens de vergadering helemaal geen sprake geweest van een benoeming. Wél is de voorzitter van De Hollandsche Molen tot buitengewoon lid benoemd, maar zijn naam is dr. ir. R. van de Waal en niet 'de Waard', zoals uw redactie zou behoren te weten. Voorts is de naam van de sekretaris van De Hollandsche Molen niet 'Van Veen' maar 'Veen'...

Tenslotte zij wij het niet eens met het feit, dat u zich in het aangehaalde artikel bemoeit met de financiën van ons gilde. Op de eerste plaats doen wij u dat ook niet aan voor wat betreft uw financiën. Op de tweede plaats is de door u verstrekte informatie feitelijk onjuist: wij hebben niet tweemaal, doch slechts éénmaal subsidie van CRM gerestitueerd en dan nog vanwege een zeer bijzondere situatie, die, als dit zo nodig in uw blad vermeld moet worden, zeker niet had mogen ontbreken.

Op de derde plaats kunnen wij ons, gelet op het vorige punt, niet verenigen met de interpretatie die u er in het artikel aan geeft en op de vierde plaats verstoort uw artikel de relatie die wij met andere subsidiënten hebben. Wij verzoeken u dringend met de publicatie van dit soort zaken in de toekomst voorzichtiger pm te springen.

Met vriendelijke groeten,

J.A.M. de Nie voorzitter
Gilde van Vrijwillige Molenaars.

KUNSTMOLENSTENEN,
zowel voor de veevoeder- als voor de
konsumptiemaalderij, kunnen wij u
naar keuze leveren.

Ook maalstenen, speciaal geschikt om
tarwe te malen.

Daarnaast kunnen wij leveren: nieuwe
Duitse natuurstenen, de zg. "blauwe
stenen".

Prijzen en leveringskondities op aan-
vraag.

A.H. Kees
Kunstmolensteenfabriek
en Molenaarsbedrijf,
Valkenswaardseweg 3
5595 CA LEENDE
tel. 04906 - 1207